Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XXV. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 22, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., sobota, 4. junija (June 4), 1932. | Subscription $6.00 Yearly | STEV.—NUMBER 132

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

KONGRESNIK SE NAVDUŠUJE ZA DIKTATURO

Hoover, Coolidge, Smith in dva druga naj bi vladali Združene države, ko odide kongres na počitnice

Washington, D. C., 3. jun.— Lorin H. Black, demokratski kongresnik iz New Yorka, je včeraj predložil zakonski osnutek glede imenovanja posebnega narodnega komiteja, katerega naj bi tvorili predsednik Hoover, bivši predsednik Calvin Coolidge, Alfred E. Smith, republikanski senator in demokratski kongresnik. Temu komiteju naj bi se poverila popolna oblast, da bi lahko spreminjal ali revidiral zvezne zakone, ki se nanašajo na gospodarske in ekonomske zadeve, ko bo kongres na počitnicah. Z drugimi besedami to pomeni, da bi ta komitej izvajal funkcije, ki spadajo v območje narodne postavodaje.

Komitej naj bi razpolagal tudi z vsoto pol milijarde dolarjev. Coolidge in Smith naj bi prejemala tisoč dolarjev plače na mesec.

"Gospodarska situacija je silno zapletena in nihče ne ve, kaj vse lahko prinese bodočnost," je dejal Black. "Vsled tega je potrebno, da posebni komitej izvršuje funkcije, ki spadajo kongresu. Moj načrt določa, da se temu komiteju poveri zakonodajna oblast, katero naj izvaja v času kongresnih počitnic."

Armada vojnih veteranov vznemirja Washington

Na tisoče bivših vojakov se bliža glavnemu mestu. Komunistični voditelj povabljen na konferenco s policijskimi avtoritetami

Washington, D. 3., 3. jun. — Vladne oblasti s skrbnim očesom opazujejo komunistične aktivnosti v zvezi s pohodom vojnih veteranov, ki prihajajo z vseh strani v glavno mesto in zahtevajo takojšnjo izplačitev bonusa.

Ti bivši vojaki prihajajo iz Texasa, Illinoisa, Michigana, Delawara, Marylanda, New Jerseyja, Ohia, Louisiane, Pennsylvanije, Floride in Oklahome. Tukajšnje avtoritete so pričele že z gradnjo šotorišč, v katere bodo nastanile "bonusno armado."

Vladne agencije dobivajo iz vseh mest, skozi katere se pomikajo grupe bivših vojakov, poročila, ki kažejo, da so komunisti izrabili to gibanje za širjenje svoje propagande.

Voditelji veteranov, ki so že prispeli v Washington, zanikajo govorice, da so komunisti organizirali pohod. Krog 1,500 bivših vojakov je že prispelo v glavno mesto, kjer pritiskajo na kongresnike, naj podpišejo Patmanovo peticijo, ki zahteva glasovanje o predlogi glede izplačitve bonusa. Dobili so že 113 podpisov, potrebujejo jih pa 145, nakar bo predloga prišla na glasovanje.

Med tem pa je načelnik washingtonske policije Pelham D. Glassford naročil svojim detektivom, naj stopijo v stike z Emanuelem Levinom, komunističnim voditeljem, ter naj ga "povabijo" na konferenco s policijskimi avtoritetami, da pojasni svoje aktivnosti.

Levin, ki je pred par dnevi prišel v Washington iz New Yorka, je izjavil, da je pohod organizirala Workers' Ex-Service Men's League, ki je pridružena komunistični stranki.

Doznalo se je, da je "bonusna armada," ki se bliža Washintonu z raznih strani, narasla na pet tisoč mož in da se nadaljnji tisoči pripravljajo na pohod. Nekateri teh se vozijo v avtotrukih, drugi pa na tovornih vlakih.

Obupna situacija v Chicagu

Illinoiska senatorja zahtevata federalno pomoč

Washington, D. C., 3. jun. — Med tem, ko sta dva člana predsednikovega kabineta, zakladničar Ogden L. Mills in vojni tajnik Patrick J. Hurley, na včerajšnjem nastopu pred odseki spodnje in višje kongresne zbornice napadala demokratske načrte federalne pomoči za brezposelne, katere sta predložila senator Wagner in predsednik spodnje zbornice Garner, sta illinoiska senatorja Lewis in Glenn opozorila predsednika Hooverja na kritično situacijo v Chicagu in v drugih mestih države.

Opozorila sta predsednika na dejstvo, da država ne more prodati obveznic in vsled tega bo moralo Chicago in druga mesta ustaviti vse pomožne akcije v prihodnjih par dneh, ako ne bo v tem času prišla federalna pomoč.

Poročila iz Chicaga se glase, da bo moralo mesto zapreti vse pomožne postaje, ki nasičujejo 110,000 družin brezposelnih delavcev, ker ni kupcev, ki bi kupovali državne bonde, mestna blagajna pa je prazna.

Senatorja sta naglasila, da ne zahtevata daril od vlade, temveč le posojila, ki naj bi omogočila nakup državnih bondov. Poleg senatorjev so apelirali za vladno posojilo tudi vodilni čikaški bankirji in trgovci.

Glenn se je oglasil pri predsedniku dopoldne, Lewis pa popoldne. Rezultat razgovorov je bil predsednikov nasvet, naj predložita zakonske načrte glede posojila do tristo milijonov dolarjev, katerega naj bi rekonstrukcijska korporacija dala državam, ki ne morejo zadostno skrbeti za svoje brezposelne.

Stavkarji navalili na sodišče

Obravnava proti štrajkarjem dobila značaj masnega protesta proti razmeram na sladkornih poljih

La Junta, Colo. — (FP) — Na sodno obravnavo proti sladkornim stavkarjem, ki so bili aretirani in obtoženi intimidacije skebov, je prišlo skoraj dva tisoč ljudi in je bila obravnava spremenjena v stavkarski shod.

Shod se je pričel pred sodnijo in zaključil v sodni dvorani. Pred sodiščem se je bila na dan obravnave zbrala velika skupina ljudi, katero priliko je porabil komunistični organizator Pat Toohey, ki vodi stavko, in nastopil kot govornik. Ljudem je govoril o razmerah na poljih sladkorne pese in o izkoriščanju Mehikancev in Filipincev, ki so večinoma uposleni na teh poljih.

Drugi del shoda se je zaključil v dvorani, kjer je stavkarje zagovarjal Toohey. Med njim in okrajnim pravdnikom, ki je osebno zainteresiran v sladkorno industrijo, se je razvila debata o razmerah delavcev in njih pravici do organizacije. Ker državni zakon izrečno dovoljuje delavcem to pravico, je sodnik rezerviral svoj odlok na poznejši čas.

Da niso oblasti skušale razbiti shoda in so obdržale mirno kri, je po izjavi tukajšnjega lista odgovorno "bojevno razpoloženje in pa veliko število ljudi."

Kontrola produkcije premoga v Angliji

London, 3. jun.—Pri tretjem čitanju je angleški parlament z 291 proti 52 glasovom odobril predlogo, ki določa vladno kontrolo nad produkcijo in prodajo premoga za dobo petih let.

NAČRTI POMOŽNE AKCIJE PRED KONGRESOM

Trije načrti, katere so predložili demokrati in administracija, čakajo rešitve

Washington, D. C., 3. jun. — Primerjava glavnih postavk, ki jih vsebujejo trije načrti pomožne akcije za brezposelne, katere so predložili senator Wagner, administracija in predsednik spodnje zbornice, pokazujejo naslednje razlike:

Wagnerjev načrt določa posojila tristo milijonov dolarjev iz sklada rekonstrukcijske finančne korporacije državam za direktno pomoč za brezposelne.

Ustanovitev fonda $1,460,000, iz katerega naj bi se dajala posojila državam, okrajem, mestnim vladam in privatnim korporacijam za gradnjo projektov javnega značaja.

Vladna bondna izdaja $500,000,000 za izvajanje programa federalnih javnih del.

$40,000,000, katere naj bi dala vladna finančna korporacija v svrho financiranja izvoza poljedelskih produktov.

Načrt administracije predviduje posojilo $300,000,000 državam iz sklada finančne korporacije, toda governerji morajo predložiti postavodajam načrte glede vrnitve posojila. Posojila bi se dajala samo tistim državam, ki dokažejo, da jih potrebujejo.

Povišanje posojilne moči rekonstruktivne finančne korporacije za $1,500,000,000. Gradnja federalnih projektov se mora omejiti v smislu programa vladnega budžeta.

Posojilo 50 milijonov dolarjev iz sklada finančne korporacije zveznemu farmskemu odboru. Ta vsota naj bi se porabila za posojila farmskim organizacijam. Z nadaljnjo vsoto $50,000,000 naj bi razpolagal agrikulturni department. S tem denarjem naj bi financiral izvoz poljedelskih produktov.

Garnerjev načrt določa apropriacijo sto milijonov dolarjev, s katero vsoto naj bi razpolagal predsednik po svoji preudarnosti.

Ustanovitev sklada $1,000,000,000. Ta vsota naj bi se porabila za posojila brez restrikcij državam, mestnim vladam in privatnim industrijam.

Vladna bondna izdaja $1,224,084,337 za konstrukcijo federalnih del.

Delna uporaba milijardskega posojilnega sklada za financiranje izvoza poljedelskih produktov.

Republika Kuba na robu bankrota

Predsednik kabineta sklical sejo kabineta, na kateri se bo razpravljalo o redukciji vladnih izdatkov

Havana, Kuba, 2. jun. — Kubanska vlada je včeraj priznala, da ne more več zmagovati obligacij in izplačati obrokov zadnjih treh mesecev. Finančni minister Mario Ruiz Mesa je naznanil, da vladni deficit znaša več kot deset milijonov dolarjev.

Takoj potem je predsednik Machado izjavil, da bo sklical sejo kabineta, na kateri bo predložil načrt za redukcijo izdatkov v vseh vladnih departmentih.

Finančna kriza je hudo oplazila kubansko republiko in vlada se pripravlja na izdajo novčanic, s katerimi bo krila notranje obveznosti. Vladni uradniki in uslužbenci niso prejeli nikake plače v zadnjih treh mesecih.

Rockefeller je spet reduciral mezde

Njegovemu zgledu bodo nedvomno sledile tudi ostale industrijske družbe v Coloradu

Denver, Colo.—(FP)—John D. Rockefeller je ponovno oplazil po življenskem standardu koloradskih delavcev, ko je njegova Colorado Fuel & Iron Co. naznanila redukcijo mezde za petnajst odstotkov. Prizadeti bodo delavci v njegovih jeklarnah in rudarji.

Radi njegove politične in finančne moči, se drugi industrijski magnati čutijo varnim. Oni vedo, da bodo močni Rockefellerjevi interesi rabili pobojnike proti delavcem, ako bodo slednji protestirali proti redukcijam. Sedaj, ko so ti interesi znižali mezde, jih bodo tudi drugi.

Med rudarji se širijo govorice o stavki, kar lahko, ako pride do tega, izzove krvave konflikte. Masaker stavkarjev v Ludlowu še ni pozabljen. Upanje na uspeh stavke je dvomljivo radi velike brezposelnosti med rudarji.

Cox aktiven pri organiziranju svoje armade

Pittsburgh, Pa. — Duhovnik Cox smatra idejo armade plavosrajčnikov za resno zadevo. Nedavno je naznanil, da mu je neka oblačilna firma zagotovila kredit $750,000, ako bo nji dal naročila za srajce. Dalje pravi, da se je v njegovo armado plavosrajčnikov vpisalo že krog stotisoč moških in žensk v 24 državah in da ima v Pennsylvaniji pettisoč "vojaških" grup. Vsaka grupa ima 50 "vojakov".

TOVARNARJI IN BREZDELNOSTNO ZAVAROVANJE

Organizacija tovarnarjev osvojila načrt predsednika General Electric Co.

New York, 3. jun. — Prvi konkreten korak k zaščiti brezposelnih, katerega je podvzela industrija kot celota, je objavila National Electrical Manufacturers' Assn. Ta organizacija je sprejela načrt zavarovanja proti brezposelnosti, katerega je pred par meseci sestavil Gerard Swope, predsednik General Electric Co.

To skemo označuje kot prvi definitivni načrt, katerega je sankcionirala grupa tovarnarjev, in s tem priznala obveznosti glede protekcije svojih delavcev proti brezposelnosti. Načrt določa, da oboji, delavci in delodajalci, prispevajo v skupni brezposelnostni fond.

Vsi delavci, katerih polna letna plača ne presega $2,500, so uključeni v načrtu.

Noben delodajalec ne sme adoptirati načrta, ako ga prej ne odobri najmanj 60%, ki so uposleni v njegovem podjetju. Vsak delavec, ki je uključen v načrtu, mora prispevati en odstotek svoje plače v brezposelnostni sklad. Tisti, katerih zaslužek je polovico pod normalno, so od plačevanja izvzeti. Plačevanje prispevkov se raztegne na dobo petih let. Delavec mora prispevati v ta sklad šest zaporednih mesecev, predno je upravičen do podpore, ako izgubi delo. Podpora se prične izplačevati po prvih dveh tednih brezposelnosti in znašala naj bi 50% rednega zaslužka, toda presegati ne sme vsote $20 na teden. Izplačevala se bi le dvanajst tednov v dobi dvanajstih zaporednih mesecev. Načrt vsebuje tudi posebne provizije, nanašajoč se na delavce, ki so uposleni samo par dni v tednu.

Agitacija za starostno pokojnino

Washington, D. C. — Delegacija, kateri je načeloval Leifur Magnusson, direktor washingtonskega urada Mednarodne delavske organizacije, se je oglasila v uradu komisarjev distrikta Kolumbija in apelirala, naj podpro Capperjev penzijski načrt, ki je bil predložen v senatni zbornici. Rekli so, da je načrt sicer nepopoln, vendar je korak k sprejetju načela javne odgovornosti za oskrbo starih in onemogli oseb.

Apelu so se pridružile tudi vse ostale dobrotvorne in druge organizacije v glavnem mestu.

Bivši vojaki, ki trempajo v Washington, kjer bodo zahtevali, da jim vlada takoj izplača bonus, počivajo med potjo.

Sličica o obsegu brezposelnosti

Izmed 27 družin v tenementu na East Sideju je 21 družin brez dela

New York. — (FP) — Nikdo ne ve točnega števila brezposelnih ali delno zaposlenih bodisi v deželi ali pa v posameznih mestih in državah. Radi tega je tudi tako velika razlika v sodbah o številu brezposelnih. Nikdo ne more reči ali je točno število deset, dvanajst ali petnajst milijonov. Pomanjkanje točne statistike je le znamenje, koliko se vlada in tisti, ki jo kontrolirajo, zanimajo za problem brezposelnosti.

Natančne preiskave, ki so bile podvzete v raznih mestih na malo, pokazujejo, da je brezposelnost ogromnejša kot se splošno smatra. Na podlagi teh dognanj število petnajst milijonov brezposelnih najbrž ni pretirano.

Majhen census o brezposelnosti je izvedel Federalizirani tisk. Poročevalka Lillian Zahn je izbrala tipično tenementsko poslopje na newyorškem East Sideju na Broome cesti. V poslopju, ki spada med "najboljše" v tem obširnem slumskem distriktu New Yorka, ker ima vsaka soba okno, stanovanja pa vodovodno napeljavo in umivalnik in eno stranišče na dve družini, stanuje 27 družin.

Poročevalka je ugotovila, da je izmed teh družin 21 totalno brez dela, v ostalih šestih pa dela po ena oseba. Intervjuvani brezposleni so brez dela od dveh let do dveh tednov. Šest jih že ne dela dve leti, dva eno leto in pol, trije eno leto, osem družinskih očetov devet mesecev, sedem šest mesecev, trije tri mesece in eden je izgubil delo pred dvema tednoma. Skupaj 30 oseb v 21 družinah.

Pet družin prejemo od $3 do $4 tedenske podpore od miloščinske organizacije. Slednja plačuje eni družini tudi stanarino, ki znaša v drugem nadstropju $23 do $8 na mesec za stanovanje štirih sob v petem ali šestem nadstropju. Družine v tem tenementu so majhne; povprečno imajo po dva ali tri otroke. V enem stanovanju živita dve družini.

Z obrazov vseh brezposelnih se odraža obup in beda. Nekatere družine so zastavile ali pa prodale vse, kar neobhodno ne potrebujejo in so mogle spraviti v denar. Kolikor je poročevalka mogla izvleči iz brezposelnih glede osebnih zadev, so vsaj tri družine zaostale s stanarino nad tri mesece.

Kako dobrodošla je miloščina med delavci, je razvidno iz izjave nekega krojača, ki je rekel, da bo prej napravil samomor kot pa šel na miloščinski urad. Vsi pa gojijo upanje na boljše čase — edino kar jim je ostalo od Coolidge-Hoovrove prosperitete in blaznega kapitalizma.

Železniški telegrafisti izgubijajo službe

Washington, D. C. — Kako stalno narašča brezposelnost med telegrafisti na ameriških železnicah, kaže poročilo v Monthly Labor Review, ki jo izdaja zvezni biro za delavsko statistiko. L. 1923 so imele železnice v službi 80,085 telegrafistov, lansko leto pa 58,522, kar pomeni padec 27%. Tehnološke izboljšave in izumi so deloma odgovorne za odpustitve telegrafistov.

Izgredi v Avstriji

Dunaj, 3. jun. — Včeraj je v Gradcu prišlo do resnih izgredov in spopadov med fašisti in socialisti. Fašisti so navalili na kordon žandarmerije, ki je ščitila socialistično zborovanje. Orožniki so potem napadli fašiste z nasajenimi bajoneti. Pet fašistov je bilo pri tem težko ranjenih. Pozneje so se fašisti spoprijeli s socialisti in pri tem je bilo nadaljnjih 50 oseb ranjenih.

WILKERSON NOČE ITI PRED SENATNI ODSEK

Sodnik je odklonil povabilo, češ, da je preveč zaposlen

Washington. — Prejšnji teden je senatni justični odsek povabil čikaškega zveznega sodnika Wilkersona na zaslišanje z namenom, da pojasni nekatere transakcije predno se odsek izreče za ali proti njegovi promociji za zveznega distriktnega sodnika. Wilkerson je odgovoril, da se povabilu ne more odzvati vsled zaposlenosti in pa ker se mu ne zdi pravilno razpravljati o zadevah, ki so pred njegovim sodiščem.

Senatni odsek bi ga rad zaslišal o transakcijah v zvezi s sodnim upravljanjem čikaških cestnih železnic ter njegovi naklonjenosti Insullovim interesom. Donald Richberg, pravni zastopnik železničarjev, je senatnemu odseku predložil dokaze, ki pokazujejo, da so sodnikovi osebni in politični prijatelji v vlogi odvetnikov dobili pretirano vsoto $1,198,000 od sodnega upravitelja čikaških cestnih železnic. Upravitelja je nastavil Wilkerson kakor tudi nadziral njegovo delo.

V svojem sodnijskem rekordu ima Wilkerson več sličnih slučajev. Richberg je senatorjem tudi dokazal, da so bile deležne sodnikovega favorizma večinoma vse priče, ki so nastopile pred odsekom v Wilkersonovem interesu.

Wilkerson je bil pred par leti tudi zainteresiran v "konsolidaciji" cestnih in naduličnih železnic v Chicagu in bil desna roka Insulla pri političnem manevriranju, ki je resultiralo v izrednih volitvah o novem frenčajzu. Ta frenčajz daje Insullu monopol celo nad ulicami. Mesto je tako rekoč slekio srajco in hlače in jih dalo temu modernemu hajduku, za kar je odgovorna politična mašina obeh starih strank, katere del je tudi Wilkerson.

V prizadevanju, da prikažejo Wilkersona kot prijatelja železničarjev, so njegovi prijatelji in čikaška "Tribuna" inscenirali pred par tedni sliko, v kateri nastopa injunkcijski sodnik v vlogi strojevodja. To je bilo ob priliki, ko je šel v DePaw univerzo v Indiani, kjer je nastopil kot govornik. Vlogo kurjača pa je igral notorični politik Roy West. Slika je bila objavljena v mnogih časopisih širom dežele kot del propagande za Wilkersonovo promocijo.

Katastrofalni viharji v Rumuniji

Zahtevali so veliko število človeških življenj in napravili ogromno materialno škodo

London, 3. jun. — Poročilo iz Bukarešte tukajšnjemu listu Exchange-Telegraph javlja, da je bilo krog 80 oseb ubitih in več sto ranjenih v velikem orkanu, ki je včeraj obiskal mesto Ismail. Orkan je podrl mnogo hiš in napravil ogromno škodo.

Bukarešta, 3. jun. — Viharji in močni deževni nalivi so ubili deset oseb v vasi Matčja v distriktu Dobdrudža in ranili več drugih. Napravili so tudi veliko škodo na polju in poslopjih.

Delavska lista zmagovita pri volitvah

Duluth, Minn. — Pri volitvah za šolski odbor je zmagala delavska lista. Izvoljeni so bili vsi trije kandidatje, katere je postavilo delavstvo. Kandidatje stare garde so zagovarjali redukcije plač učiteljem in šolskim uslužbencem in obljubili znižanje davkov, ampak so bili poraženi na celi črti.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

136

Kje je kredit?

Časopisje poroča, da je kampanja "proti kopičenju denarja" srečno privlekla v banke tristo milijonov dolarjev v treh mesecih. Toliko so namreč vložili v banke bivši oplašenci, ko so spet dobili korajžo in "zaupanje."

Inženir Hoover je bil v zadnjem februarju informiran, da se poldruga milijarda dolarjev skriva nekje v pločevinastih škatlah, loncih, nogavicah itd. Ako je to bilo res, je uspeh kampanje salamensko piškav; korajže in zaupanja v banke je še zelo malo. Ne smemo pozabiti, da so v tem času poskočile vloge v poštni hranilnici za veliko več milijonov in skupna vsota je že prav blizu ene milijarde dolarjev. Kljub temu je tristo milijonov že nekaj. Hoover je rekel, da na vsak dolar, ki počiva skrit, pride deset dolarjev "zmrznjenega kredita." Če je tako, tedaj je tristo milijonov, ki so se vrnili v banke, odprlo za desetkrat tristo ali tritisoč milijonov oziroma tri milijarde dolarjev kredita.

Kje pa je kredit? Ali bankirji posojujejo tovarnarjem, lastnikom rudnikov in premogovnikov ter drugim industrijskim podjetnikom z namenom, da najamejo brezposelne delavce in začnejo s produkcijo kakor je obljubil inženir Hoover?

Like hell! Kredita še vedno ni. Bankirji so dobili vloge, kolikor so jih dobili, dobili so denarno pomoč od vladne finančne korporacije, ampak kredita niso dali nikomur. Na kaj naj dajo kredit? Na kaj naj posodijo? Na propadle delnice in bonde industrijskih korporacij? Bankir ne da posojila, če se mu ne zdi profitonosno in te dobičkonosnosti še ne vidijo nikjer.

Denar je danes resnično zakopičen v bankah, toda kredit je še vedno zmrznjen in industrije še vedno počivajo, oziroma nekatere komaj gibljejo.

Zdaj nam pripovedujejo, da kredit se otaja kakor hitro kongres balancira budget in reši vprašanje davkov. Nato nam bodo najbrže povedali, da kredit pride kakor hitro luna mrkne. . .

Legija išče delo

Ameriška legija, organizacija bivših vojakov v svetovni vojni, si je nadela nalogo, da uposli milijon delavcev do 10. maja. Pri tej kampanji sta pomagali legiji Ameriška delavska federacija in organizacija komercialnih oglaševalcev.

Danes smo v juniju in listi poročajo, da je legija našla delo za nekaj čez 700,000 brezposelnih delavcev. Navidezno je to velik uspeh. Med tem pa poročajo listi, da brezposelnost stalno narašča. V tednu, ki je bil zaključen 15. maja, je bil na podlagi zanesljivih poročil "najslabši položaj glede brezposelnosti v zgodovini Združenih držav."

Kar je Ameriška legija dosegla, je bilo to, da je pod pritiskom svoje kampanje na delodajalce zamenjala brezposelne za uposlene; kolikor je brezposelnih dobilo delo, toliko uposlenih je izgubilo delo. Kampanja legije je bila v glavnem namenjena, da dobe delo bivši vojaki —ki bodo potem manj rogovilili za bonus.

Caponova napaka

Čikaški gangeški kralj Al Capone je izgubil priziv na vseh instancah, njegova sodnijska afera je zaključena in moral bo odsedeti enajst let zapora v Atlanti, če ga prej ne izpuste.

Capone je dober tip "krepkega individija" povojne Amerike. Iz malega gangeža italijanskega pokoljenja se je dvignil do največjega butlegarja in raketirja. Tihotapsko pivo in žganje sta mu prinesla milijone dolarjev, bordeli, igralnice in dirkališča so mu prinesla druge milijone. Z lahkoto je kršil občinske, državne in federalne zakone in vsi oni manj krepki individiji, ki so mu hoteli delati zapreke, so bili pometeni s poti s kratkim procesom. Očitajo mu vse zločine do cele vrste gangeških umorov.

Toda Capone danes ne sedi v ječi zaradi umorov in drugih večjih zločinov, niti zaradi kršenja prohibicije; za vse to še ni bilo tožnika. Kazen ga je zadela samo zato, **ker ni delil s federalno vlado dobička svojega zločinskega business**a, ker ni plačal dohodninskega davka. To je bila njegova velika napaka, ki jo je naredil. Davkov ni plačal!

V bodoče bodo gangeži previdnejši. Plačevali bodo dohodninski davek. Vsaka šola nekaj stane. Gangeži bodo delili z vlado svoje zločinske dobičke in njihov butlegarski in raketirski business bo cvetel brez ovir.

Glasovi iz naselbin

Zanimive baločke iz raznih krajev

Malo pregleda

Pueblo, Colo. — Slovenska kulturna in podporna društva so zaključila delo s svojimi prireditvami za to sezijo v dvoranah. Komaj pa je oživela mati narava, že se oglašajo razna društva s svojimi zleti in pikniki na bližnje farme in v parke. Ker sem ljubitelj iger in drugih prireditev, sem se udeležil do malega vseh, ki jih je bilo par ducatov v teh kritičnih časih. Društva in klubi so se kar kosali, kdo bo več dal na oder.

Nisem kritik, da bi vsako malo napako opazil pri igralcih, le malo večjih bom omenil, katere lahko vsak vidi brez "rešpetina". Udeležil sem se igre kluba "Prešeren", ki je nekako pevsko društvo; prireja koncerte, letos je pa naš "Prešeren" priredil igro "Divji lovec", ki je bila dobro izvajana, brez malih napak pa itak ni nobene prireditve. To društvo ima dobrega govornika v osebi B., samo to napako ima, da nikoli ne omeni od kod so dobili ime "Prešeren". Nisem še slišal kaj je bil ta veliki ustvariteij lepe slovenske pesmi. Pride na oder in hvali igrovodjo in igralce, predno pokažejo kaj so se naučili. S takim predčasnim hvalisanjem se pokvari ves program, predno je podan. Uboga žrtev, katere se pohvala tiče, se kar topi same radosti in tako ustreli pri drugi priložnosti toliko večjega kozla. Priporočam, da v bodoče govornik prepusti to delo avdijenci; bo mnogo bolj praktično.

Naj malo omenim tudi igre "kršćanskih mamic". Kako so se te igre imenovale, se ne spominjam; ena je bila v slovenskem, ena v angleškem jeziku. Opazilo se je, da pri teh igrah ni bilo potrebnega urjenja. Igralke so bile večinoma premrtve, nobenega pravega življenja ni bilo opaziti, razen na eni, ki je pa svojo vlogo enostavno pokvarila s svojo mešanico.

Prehodil sem lep kos slovenske dežele, ali mila majka, takega "narečja" nisem še slišal; ni bilo ne ribniško ne kočevsko, primorsko pa še manj. Tako igranje, s takim govorjenjem, spada bolj med kake drviše kot pa na oder.

Priporočam odgovornim osebam, da se v bodoče izognejo takim velikim napakam. Ne potvarjajmo govorice, ki je v resnici lepa. Vsaj na odrih lahko pokažemo biser slovenskega jezika tu rojeni mladini in s tem si bomo pridobili med njimi spoštovanje.

Igra v angleščini tudi ni bila podana po pravem okusu. Krivljenje enega izmed igralcev je bilo popolnoma odveč, epizoda s sedem na koncu igre je bila pa nazornost zoprna.

Proslava Prvega maja društva Orel št. 21 SNPJ je dobro uspela. Kakor drugod tako tudi tukaj ni bilo brez malih napak. Govornik, ki ima pozdravni govor, bi lahko pokazal malo več inteligence. Bolj umestno bi tudi bilo, če bi ne prišel na oder s sklenjenima rokama, kar predstavlja bolj duhovnika kot pa govornika napredne organizacije kot je društvo "Orel".

Društveni predsednik je imel dober govor, kateri je odgovarjal sedanjemu času; žal, da ga avdijenca ni razumela. "Preveč politike", se je izrazil moj soudeleženec. Ne, dragi prijatelj. Več politike, pa bi danes ne bilo deset milijonov brezposelnih v bogati deželi kot je Amerika. Tudi pri tem govorniku ni bilo brez malih napak in upajmo, da se vse to v bodoče popravi.

Kar se tiče igralcev so dobro rešili svoje vloge, razen par izjem. Če se prav spominjam, je bila to vloga dekle. Na dotično igralko bi moral režiser bolj paziti, da bi prišla na oder z metlo kakor se spodobi dekli, ne pa privleči metlo za sabo na oder. Govorila bi lahko tudi s svojim naravnim glasom, ne pa kakor da bi hotela zapeti žalostinko.

Druga napaka je bila še pri prej omenjeni igralki. Kakor sem opazil je tudi v tej igri poskusila s svojo čudno mešanico in narečji. Tudi tukaj je odgovoren voditelj igre, vsaj po moji pameti. Drugače je bilo vse dobro aranžirano, petje, godba — vse prvovrstno. Vse priznanje članstvu društva "Orel" za njih trud.

Zaključek je imel klub "Zora" z igro "Čez leto dni". Mogoče bi igra dobro uspela, če bi ne bilo takega kravala v dvorani. Prva napaka je bila pri govorniku. V začetku mu je šlo še precej gladko. Hotel je orisati pomen dramatike in na kakšni podlagi je bil klub ustanovljen, potem pa ni hotela možu več beseda iz grla, kot da ni mislil povedati resnice. Igra je bila skoz in skoz flasko, mogoče radi nereda v dvorani.

Ne morem zapopasti, kako si upajo vodje dotičnega kluba spraviti ljudi v dvorano, kjer človek ni varen življenja. Reditelju, ki skuša napraviti red v dvorani, pa mu jo kakšen vročekrvnež v svoji brutalnosti prisoli po glavi, da se mu pocedi krk. Mislim, da to ni nič kaj prijetno — kadar se na odru vrši igra.

Drugič, ako hoče klub "Zora" varčevati, naj začne najprvo pri pojedinah in partijah, ne pa pri "špicelnih". Prireditev je bila bolj podobna kaki pretepaški tolpi kot kulturni prireditvi. Vodjem priporočam, da prihodnjič malo bolj pazijo na varnost svojih posetnikov. (Mene zagotovo ne boste več dobili! Boljše je biti pri peči z zdravo glavo kot pa da bi nesel razbit nos iz dvorane.)

To je površna slika z naših odrov tu na "divjem zapadu". Ni treba misliti, da sem to napisal iz sovraštva do kakšne organizacije ali posamezne osebe. Tu sem le malo omenil napake, katere se lahko v bodoče odstranijo, da se bo tako v Pueblu naš slovenski oder izboljšal.—X?

S pota

Na priporočilo zdravnikov sem pred par dnevi odšel v farmarsko naselbino v Willard, Wis., ki je tako rekoč slovenska farmarska naselbina. To sem tu navedel, da društvo N. N. ne bo več natolcevalo o mojih opasnih boleznih. Časi so slabi tako za samostojna društva kot za jednote in zveze ter posamezne delavce, kajti prve so odvisne od zadnjih. Slučaji so, da kdo prejme po krivem podporo, toda pri meni je stvar jasna in potrjena ne po kakem mazaču, ampak po državno priznanih veščih zdravnikih, ki so me zdravili leta 1931 v Duluthu, Minn., in nedavno tega pa v Chicagu, Ill. Tudi to sem navedel le zato, da se ne bo mojega imena blatilo kot se je ta nelepa igra pričela med gotovimi krogi tu na Wilardu, Wis., proti meni.

Naj še povdarim, da sem prišel sem, da si okrepim zdravje. Na podpori sem bil le toliko časa, da sem deloma plačal zdravnike, sedaj pa, čeprav sem še vedno pod zdravniško oskrbo, ne vlečem podpore. To pojasnilo se izključno tiče samostojnega društva N. N., ne pa kakega društva naših jednot.

Tukajšnje farme dobro napredujejo, kar se tiče letine, ki sedaj lepo kaže. Dovolj je dežja in tudi lepega vremena, da narava poživi svoje rastline zadosti zadovoljivo. Slabi časi pa so seveda zadeli ne samo industrijskih delavcev, pač pa tudi farmarje, kajti njihovim produktom so cene padle in še padajo. Tudi na živini so cene padle. Za kar so pred letom še dobili $100, dobe sedaj komaj $20. Govorice pa se širijo, da bo še slabše. Na videz farmarji dobro obstoje, kajti imajo večinoma lepe hiše in farmarska poslopja ter polne hleve živine. Hlevi so moderno urejeni.

Spremembe povsod. Pred leti so še vse pripeljali in odpeljali le z železnico, sedaj pripeljejo in odvažajo s troki in avti. Ceste so utrjene in izboljšane. Konje farmar rabi le za oranje in za domačo porabo. Slovenska naselbina na Wilardu je oddaljena od bližnjega trga Greenwooda kakih 16 milj. Naši farmarji so v zadnjih desetih letih napredovali v mnogih ozirih na splošno. To je vidno povsod, toda nihče ne more prezreti dejstva, da jih tare sedanja ekonomska depresija, ki je udarila ves delavski svet v najbogatejši deželi na svetu. Težki so bili oni pionirski dnevi za naše farmarje, ko so prišli v te kraje pred leti, toda s svojo marljivostjo in pridnostjo je naš farmar premagal mnogo in se postavil na trdno stališče. Mnogi imajo centralne kurjave v svojih domovih in druge udobnosti. Pomniti pa moramo, da je bilo treba delati skoro noč in dan, da se je kaj pripravilo. In naši ljudje, naši farmarji znajo marsikaj pretrpeti, da si ustvarijo življenje.

Tako so delali naši farmarji na Willardu, Wis. Mnogih kmetije so lepo urejene in mnogo obetajoče. Njihovi otroci so dorasli, jim pomagali in jim še nudijo moč, toda depresija potiska v kot slehernega, nekatere bolj druge manj. V sedanjih razmerah, ako nima farmar še vsega plačanega, bo seveda težko vzdržal, kajti njegovi pridelki se prodajajo zelo po nizki ceni. Tu je lep kraj, zdrav zrak, dobra pitna voda in seveda zemlja je poceni ne samo tukaj, pač pa tudi marsikje drugje, kajti tako so odločili tiati, ki so povzročili veliko krizo.

Matija Pogorelc.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Cleveland, O., I. G. — Prejeli, toda ne bomo priobčili, ker ni razumljivo.

6000 praznih stanovanj v Rimu

Iz neke uradne statistike posnemamo, da je v Rimu trenutno 6227 praznih stanovanj z 35[illegible]9 prostori. Kakor ponekod pri nas, imajo tudi v Rimu hišni posestniki rajši prazna stanovanja, kakor da bi jih oddali po znerno znižani ceni.

—Federated Pictures.

Prvomajske demonstracije v Moskvi.

—Federated Pictures.

Mrs. Robert Clairmont iz New Yorka. Njen mož, "milijonarski pesnik," je v tej krizi izgubil ves svoj milijon in danes "trempata" peš v Kalifornijo.

PRIMORSKE NOVICE

Fašistična lista "tujerodnih" beguncev

"Il Popolo di Trieste" je, kakor kaže, prevzel zelo hvaležno nalogo, katere pravi namen ni ravno prikrit, da namreč "zaznamuje osebe, ki so skrivaj zapustile državo." Prva lista teh beguncev je bila objavljena te dni, navaja naslednje: Fr. Premen in Viktor Benčan iz Slavine, Bogomir Saksida iz Gorice, Marij Pangos in Marij Glavina iz Trsta ter Martin Maver iz Šmihela pri Postojni. Pristojna karabinjerska poveljstva so jih prijavila sodišču. Ugotoviti pa je treba, da tržaško fašistično glasilo ni navedlo vseh, kar jih je v zadnjem času gospodarska stiska, ki se napram njim namenoma poostruje, pognala v inozemstvo.

Novi občinski davki

Tržaški pokrajinski upravni svet je nekaterim občinam na Krasu okrog Postojne in Tržiča dovolil, da uvedejo nove tarife družinskega davka. Z uvedbo novih tarif so v zvezi tudi občinske doklade, ki znašajo po 10 do 20% tega davka. Te doklade bodo uvedle občine Vreme pri Divači, Devin-Nabrežina, Št. Peter na Krasu, Slavina in Doberdob.

Radi noža za obrezovanje

48-letni Andrej Bone, posestnik v Solkanu, je bil odpeljan v goriške zapore, ker so našli orožniki pri njem, ko je šel domov, nož za obrezovanje. Take nože in orožje sme imeti pri sebi lastnik izven svojega stanovanja samo z oblastnim dovoljenjem. Bone se ni mogel izkazati s takim dovoljenjem, pa bo za to hudo kaznovan.

Izborna kakovost kraških vin

V zadnjem izvestju tržaškega pokrajinskega gospodarskega sveta je priobčil dr. D. Costa obširen članek o vinih v tržaški pokrajini. Pravi, da pridelek kraških vin ne vzbuja pozornosti po svoji količini ali toliko bolj po svoji kakovosti. Za članek se je zanimal tudi podtajnik v poljedelskem ministrstvu Marescalchi.

Priznavajo, da je kraško vino izvrstno, ali z merodajnih strani se ne stori nič v varstvo dobrega domačega pridelka proti uvozu slabega vina iz južnih pokrajin.

Novi podeštat v Idriji

Za novega podeštata v Idriji je bil imenovan inženir Emanuele Ricci. Italijanski listi mu pojejo glorijo, češ, da je dober gospodar, ki bo znal pravilno upravljati občinske, zlasti pa finančne posle, tako da bo idrijsko prebivalstvo z njim gotovo zadovoljno.

Občinski sosvet v Vipavi

Goriški prefekt Tiengo je imenoval za člane občinskega sosveta v Vipavi dr. A. Delpina, M. Simonettija, A. Capelarija, K. Ferjančiča, Tomažiča in Lavrenčiča.

Občinski načelnik Zani je takoj sklical sejo in obrazložil imenovanje v sosvet s potrebo intenzivnega dela ob meji domovine.

Moderna robinzonada

Kmalu bosta dve leti, odkar živi na otoku Floreanu, ki spada k Galapaškemu otočju, zdravnik dr. Ritter s svojo ženo Doro. Mož se je bil naveličal evropske civilizacije. Uprlo se mu je sožitje v krogu evropske kulture in je sklenil pobegniti nekam daleč. Izbral si je neobljuden otok Floreanu, kamor se je odpeljal v čolnu, ki je vozil z njim samo njegovo ženo in najpotrebnejše za začetek novega življenja.

Prva noč na otoku je bila vse prej nego rajska. Modernega Robinzona in njegovo ženo je presenetil nočni koncert, ki nista nikakor bila pripravljena nanj. Ko se je prikazala luna izza oblakov, sta mož in žena s strahom ugotovila, da so se približale njunemu zavetišču črne živali. Skušala sta jih odgnati s človeškim glasom, toda zaman. Šele ko je dr. Riter segel po puški in sprožil nekaj strelov v tropsko noč, so se sence črnih postav izgubile. Mož in žena nista mogla natančno razločiti, kaj so prav za prav bili nočni obiskovalci. Po vtisih, ki so jih zapustile v njuni domišljiji, sta sodila samo, da morajo biti to nekakšni psi ali konji, krave ali svinje. Tako jima je minila prva noč brez spanja.

Po tej noči, ki je navdala prva prebivalca otoka s strahom, sta sklenila moderna Robinzona ograditi svoje zavetišče z visokim plotom. Podrla sta mnogo dreves, jih obsekala in zabila v zemljo kole ter jih opletla z vejami, preverjena, da bosta poslej varna pred takšnimi obiski, kakor sta ga doživela prvo noč. To upanje pa se jima je že naslednjo noč razblinilo. Morala sta izmenoma bdeti, da sta odvračala nevarnost od sebe. Nočne pošasti so se namreč izkazale za izvrstne skakalce, ki so z lahkoto preskočila poldrug meter visok plot. Ritter bi bil obupal, da ni imel arzenika, ki ga je nastavil nočnim pošastim. To sredstvo se je izkazalo za uspešno. Nočni obiskovalci pa so le začeli polagoma izostajati.

Ko je bila odvrnjena neposredna nevarnost za življenje, sta začela Ritter in žena obdelovati zemljo. Najprej sta preorala in prekopala zemljišče za njivo in vsadila prva semena. Navdalo ju je veliko zadoščenje, ko sta videla, da so vsa semena vzkalila in da se dobro razvijajo. Letina je bila naravnost obilna. Ko jo je Ritter pospravil, sta z ženo začela graditi "dom". Takrat se je prikazal na otoku neki Španec, ki se ni mogel načuditi, da živita v tej puščavi dva civilizirana človeka. Ritter je voščil Špancu srečno pot in je začel zidati hišo, kar ni lahko delo, posebno če se pomisli, da je na tem otoku za gradnjo na razpolago samo trdo vulkanično kamenje, ki se zelo težko obdeluje.

Življenje Ritterja in njegove žene je torej idilično, a trdo. Dan imata natančno razdeljen. Čim vzide sonce, nakrmi žena svojo perutnino, mož pa gre na drevesa obirat sadove. Zajtrk Robinzonov sestoji iz banan, paradižnikov, jabolk, hrušk in citronade. Potem delata mož in žena na vrtu in njivi. Opoldne sedeta zopet k mizi. Obed je strogo vegetaričen, pri njem ne prigrizneta nikoli niti kruha. Od ene do četrte ure popoldne je tako žehteča vročina, da morata počivati v senci. Ko se vročina poleže, pa začneta mož in žena delati na "hiši", ki vztrajno rase iz tal.

Dr. Ritter in žena kanita ostali na tem otoku do smrti in jima ne pride na misel, da bi se kdaj vrnila med civilizirance. Le redkokdaj zabloди kakšen civiliziranec do njiju. Tako je n. pr. pred časom prišla na Floreano neka ženska s štirimi opicami in moškim. Hotela se je nastaniti poleg Ritterjevega zavetišča, oba Robinzona pa sta jo zavrnila in ji delala nadlego tako dolgo, da se je vrnila, odkoder je prišla. Dr. Ritter je opisal svoje življenje v angleških vestnikih in izjavlja, da pomeni zanj otok Floreana raj ljubezni, potrpežljivosti, dela in sreče.

Življenje v kristalih

Ali obstoji res takšen prepad med živo in neživo naravo, ali ne nahajamo tudi v kraljestvu neživega analogij k življenjskim pojavom? To je sporno vprašanje, ki ga že tisočletja rešujejo najboljše glave, ne da bi mogle priti do definitivnega zaključka. Tem bolj nas morajo zanimati tedaj eksperimenti s kristali, ki imajo tako veliko vlogo v carstvu kamenim.

Že pred leti je dunajski zoolog prof. Przibram odkril značilne podobnosti med tvorbo kristalov in razvojem živih bitij. Kristali in bitja zavzemajo po svojih zakonih tipične oblike. Oboji kažejo temeljno lastnost življenja: rast. Še več: če odrežemo deževniku glavo, mu zrase znova. Toda kristali zmorejo isto tako to umetnost, kakor je pokazal Przibram. Če odbijemo kristalu vrh, mu ta znova zrase. In to ne s preprostim pritokom delcev od zunaj, in raztopine, temveč kakor pri bitjih s pregrupacijo delcev — od znotraj. Tako je prof. Przibram na ta način odkril še celo vrsto inačic z razvojno mehaniko organizmov.

V najnovejšem času je naš prški mineralog prof. Čermak nadaljnje presenetljive analogije med kristali in bitji. V carstvu kristalov naletimo n. pr. na neko vrsto okuženja in imunosti kakor pri živalih in rastlinah. Primer za to nam je recimo prenasičena raztopina kakšne natrijeve soli. Če se je dotaknemu s kakršnimikoli tujimi snovmi, tudi kristalnimi, se ne spremeni — toda pod pogojem, da delamo to prav tako "aseptično" in "sterilno" kakor kirurg pri operaciji, tako da so roke, orodje, zrak popolnoma prosti vsakih kali — namreč kali dotične natrijeve soli. Če pa damo k razstopini najmanjši košček kakšnega kristala natrijeve soli, tedaj smo snov "okužili", inficirali in se takoj skristalizira.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

KAKO GOVORI VLADNI PREDSEDNIK

Vlada domneva, da dela . . . — Občinske volitve bodo, toda poprej je treba še možnosti in zakona. — Časopisna cenzura ostane

Beograd, 12. maja 1932.

Jutri se začne v Beogradu konferenca zunanjih ministrov Male antante (Češkoslovaška, Jugoslavija in Romunija), pa je jugoslavski ladni predsednik dr. Voja Marinković sprejel domače in tuje novinarje ter jim dal nekaj izjav. V prvi vrsti je govoril o konferenci Male antante, potem pa je odgovarjal na vprašana novinarev.

O notranjem položaju je dejal vladni predsednik to-le: "Vlada domneva, da dela. Po mojem mnenju so potrebne zdaj tri stvari: zakon o občinah, zakon o ureditvi banovin in ukrepi za zatiranje gospodarske krize, da bi se laže izvlekli iz tega nevarnega položaja, v katerega smo zašli."

Glede novih volitev ni dal predsednik nobenih konkretnih izjav. Sploh je na važna in nevarna vprašanja dajal zelo premišljene in kratke izjave. Novinarji so ga spomnili na njegov govor 8. maja v Nišu na shodu, v katerem je ljudstvo tolažil z besedami, da bi utegnilo priti do novih volitev in da se bo moral narod izjaviti. Na vprašanje, naj pojasni to svojo izjavo, je odgovoril Marinković premeteno: "Kadar so volitve, se narod pač izjavi". Na nadaljnje izpraševanje je dejal: "Do volitev bo prišlo samo tedaj, ko se bo vlada razšla z Narodno skupščino, to je, ko bo prišla skupščina navzkriž z vlado ter se bo morala vlada znova obrniti na narod, če bo to seveda krona dovolila. Tega zdaj še ni, zato ne moremo govoriti o novih volitvah.

Glede občinskih volitev je dejal vladni predsednik, da se bodo seveda morale vršiti, ker zahteva to ustava sama. Treba pa je počakati možnosti in pa zakona o občinah.

Nazadnje so ga novinarji opozorili na alarmantne vesti, ki se širijo v inozemskem tisku, češ, da je prišlo v mnogih pokrajinah države do puntov, ki se jim pridružujejo tudi oficirji. (Mariborski dogodek.) Vladni predsednik je dejal, da teh vesti ne gre dementirati, ker so že na prvi pogled tako neverjetne, da pameten človek tega nikoli ne bo verjel. Širijo pa te vesti z namenom, da škodujejo Jugoslaviji.

Tudi o tisku in cenzuri so hoteli novinarji izvedeti od predsednika kakšno izjavo. Vladni predsednik je priznal, da bi do odprave cenzure lahko prišlo, če bi brez nje lahko zatirali razburljive vesti v dnevnem tisku. Dokler ni jamstva za to, pa mora cenzura ostati.

Tako je govoril vladni predsednik Marinković.

Pohorske vzpenjače ne bo. — V Mariboru so ustanovili zadrugo "Pohorska vzpenjača", ki naj zgradi zračno železnico na Pohorje. Zadruga ima že 300,000 Din denarja, vloženega v hranilnici, obljubljenih deležev ima za 1,300,000 Din, mariborska občina in banska uprava pa jamčita za milijon dinarjev. Zadruga je imela te dni svoj tretji občni zbor, na katerem so razpravljali predvsem o tem, ali naj začno graditi železnico ali pa naj še počakajo, da se zjasnijo vremena. Zmagal je drugi predlog. Denarja v gotovini je malo, z obljubljenimi deleži ne morejo plačevati dela in materijala, zajamčenega milijona pa ne bi mogel nihče izplačati. Zato je občni zbor sklenil, da z graditvijo še nekaj časa počaka.

Nove redukcije. — V trboveljskih revirjih se še vedno vrstijo redukcije. V Zagorju bodo te dni spet odpustili 210 rudarjev. Mnogi od teh ne bodo prejemali nikake pokojnine, čeprav so garali po 15 do 20 let v rudniku. Zdravniški pregled določi, kdo prejme in kdo ne prejme pokojnine. V Zagorju je že več sto ljudi brez posla. Občina misli omiliti to bedo z nabiralno akcijo in razdeljevanjem podpor, pa — ni denarja.

Delavski prosvetni večer. — Dne 11. maja se je vršil 11. delavsko-prosvetni večer ljubljanske Svobode in Zarje v veliki dvorani Delavske zbornice, ki je bila spet nabito polna kakor pri vseh dosedanjih teh večerih. Govorni zbor je recitiral Kozarjevo pesem "Mi", ki jo je zrežiral Ferdo Delak in njegova žena plesna umetnica Katja Delakova, godbo pa je zanjo zložil godbenik Gregorc. Sledile so deklamacije, nastopi pevcev in pevk ter plesalke Delakove, orkester in godbeniki-solisti. Delavski oder Svobode pa pripravlja za 23. maj uprizoritev Cankarjevega Hlapca Jerneja v oderski predelavi in režiji Ferda Delaka, ki se bo poslužil pri tej predstavi tudi govornega zbora. Predstava utegne biti zelo zanimiva. O njej bomo poročali posebej.

Nova tovarna. — Vest, da bo začel kdo z novo tovarno, je za današnje dni, ko tarnajo o krizi podjetniki skoro bolj od delavcev, kar nenavadna. Vendar beremo, da namerava mariborski podjetnik Huter zgraditi v Savinjski dolini novo tovarno za platno. Kupil je že mlin ob Strugi od veleposestnika Lenka v Št. Petra. Pa je tudi Huter eden tistih, ki tarna o krizi. Reduciranim preboldakim tkalkam pa bo seveda nova tovarna ustregla, če jih bo zaposlila, kakor upajo.

Kresovi so goreli. — Po demonstracijski proslavi klerikalnega voditelja Korošca v Ljubljani je banska uprava prepovedala vse nadaljnje proslave Koroščeve 60-letnice. V tej prepovedi so všteti tudi kresovi, ki so jih hoteli podeželski pristaši Korošca zažgati na dan obletnice. Kljub prepovedi in nekoliko najbrž prav zato — je zagorelo po mnogih hribih polno kresov, tako da so jih samo iz Ljubljane lahko našteli krog 40 po okoliških hribih.

Poizkušen samomor. — V gostilni Wilson v Mariboru so našli v tujski sobi težko ranjenega 64-letnega adjunkta avstrijskih železnic Mihaela Horvata iz Beljaka, ki pa je rodom iz Moškanjcev. Z revolverjem se je ustrelil v glavo ter si nevarno ranil obe očesi. Prepeljali so ga v bolnico.

Insolvence rastejo. — V aprilu je bilo v vsej državi 55 konkurzov (lani aprila samo 44) in 109 poravnalnih postopanj (lani samo 61). Vseh insolvenc je bilo torej v aprilu letos 164, dočim jih je bilo lani aprila 105. V prvih štirih mesecih letošnjega leta je bilo skupaj 768 poravnav, lani pa v istem času samo 378. Število insolvenc je torej od lani narastlo za 97%! Najboljši barometer gospodarskega položaja!

Ciganski uboj pred sodiščem. — Zadnjega januarja letos so ciganski Brajdiči: Ludvik, Karl, Jože, Peter in Miha pobili ciganskega glavarja 60-letnega Miho Brajdiča tako, da je čez nekaj dni umrl. K temu dejanju jih je naščuvala ciganka Katarina Brajdič. Ta je obrekovala ciganskega glavarja, da se nelepo obnaša s svojo hčerko, zaradi česar je glavar Katarino napadel. Ta je naščuvala imenovane, naj jo maščujejo. Omenjeni Brajdiči so se res napili korajže ter potem napadli glavarja Miho Brajdiča v njegovem šotoru, ga obdelali s sekiro ter mu še ovili slamo okrog nog ter jo zažgali. Za strašnimi poškodbami je Brajdič čez nekaj dni umrl. Pred sodiščem so valili obtoženci krivdo drug na drugega, a novomeško sodišče jih je obsodilo na kazni od enega meseca do enega leta. Ciganka Katarina pa je bila na čuden način oproščena.

Smrtna nesreča na železnici. — Dne 11. maja je našel železniški uslužbenec po odhodu večernega vlaka proti Ljubljani na progi med Višnjo goro in Malo Loko povoženo mlado žensko trupio. Naglo so se zbrali ljudje in poklicali so orožnike, a šele naslednjega dne so ugotovili, da je ponesrečenka 21-letna Jožefa Zajc iz Male Loke. Zdaj preiskujejo in ugibajo, kako je zašla Zajčeva pod vlak.

Še ena. — V Nazarjih v Savinjski dolini se je pripetila smrtna nesreča. Na žagi je bil zaposlen komaj 18 let stari Ivan Ožman, edinec vdove Ožmanove in njena edina opora. Ko je šel popravljat nekaj v spodnje prostore žage, ga je transmisija zgrabila ter zavrtela tako nesrečno, da mu je odtrgalo desno roko in obe nogi. Poklicani zdravnik je samo še ugotovil smrt.

Druga. — V Levcu pri Celju je izgubil življenje v nesreči hlapec Martin Kuder. Z domačim sinom sta vozila les iz gozda domov. Vsak na svojem paru konj sta jezdila v gozd ter sta morala prebresti Savinjo v bližini levakega mostu. Pa je hlapčeve konje voda dvignila, da je padel hlapec v vodo. Nekaj časa je plaval in se tudi rešil na konja, pa je spet s konjema vred izginil v valove. Hlapec in oba konja so utonili v Savinji, ki jih je odnesla s seboj.

Spet smrtna nesreča. — Od Št. Jerneja poročajo o smrtni nesreči posestnikove vdove Marije Pavc z Zgornje Brezovice. V Novem mestu je prodajala živila, ko pa se je vračala domov, jo je došel oče z vozom. Ko je hotela stopiti na voz, je omahnila na cesto ter padla tako nesrečno, da si je zlomila hrbtenico. V kandijski bolnici je poškodbi podlegla.

Elektrika ubila delavca. — Na Fali pri Mariboru se je pripetila smrtna nesreča. Električni tok je ubil 20-letnega delavca Karla Dindeka iz Skakovc pri Murski Soboti. Bil je zaposlen kot pomožni delavec v falski elektrarni. Med delom se je dotaknil dovodnega voda ter je bil na mestu ubit.

Fotografiranja bi se rad naučil. — V atelje vrhniškega fotografa Tišlerja je vlomil nekdo čez noč ter pobral in odnesel nekaj fotografskih potrebščin, vrednih krog 20,000 Din. Takoj so osumili domačina F., ki je pač hotel postati fotograf, a ni imel potrebščin. Prijeli so ga in F. je vse priznal ter ukradene predmete vrnil lastniku, sam pa je moral v zapor.

Umrli so: V Tržiču 68-letni Frank Vidic, kovač-fužinar, na Blejski Dobravi Jože Zupan, v celjski bolnici Jože Windisch iz Laškega, star 70 let, v Celju 43-letni lesni trgovec in posestnik Ernest Marinc, v Medvodah 88-letni posestnik Jernej Kavčič, v Mariboru dijak Milko Jesih, v Novem mestu 20-letna Draga Stepišnik, v Topolščici 18-letna Minka Drolc, pri Št. Jerneju posestnik Anton Lampe.

Bolgarski pesnici Dora Gabe-Peneva in Elizabeta Bagrnjane-Bjelčeva sta se zadnje dni mudili v Jugoslaviji ter sta obiskali tudi Ljubljano, kjer so ju sprejeli ljubljanski književniki ter jima priredili prijateljski večer. — Te dni pride tudi *Louis Adamič iz New Yorka*, ki ga bodo ljubljanski književniki prav tako in še bolj prisrčno sprejeli. Dnevniki so priobčili brzojavno vest iz Beograda, da je Adamič 29. aprila odpotoval iz New Yorka in da se pomudi v Jugoslaviji več mesecev, nakar obišče še Avstrijo, Italijo, Nemčijo, Romunijo in nazadnje — Sovjetsko Rusijo. Vest o tem je prišla v Beograd najbrž direktno iz Amerike od tiskovnega atašeja našega poslaništva.

Slovenski učenjak odlikovan. Dr. Gregor Čremošnik, kustos zemaljskega muzeja v Sarajevu in doma od Celja, je bil imenovan za dopisnega člana srbske akademije.

Papež glavni delničar Italijansko-Madžarske banke

Iz Budimpešte poročajo, da je papež, ki je eden glavnih delničarjev Italijansko-Madžarske banke, kupil nove delnice zavoda za vsoto dividende, ki je odpadla na njegov paket v zadnji bilanci. Po papeževem zgledu so se ravnali tudi angleški delničarji, ki niso mogli zaradi deviznih omejitev izvoziti madžarske veljave iz Madžarske. Budimpeštanska Nar. banka pa je zaradi nakupa delnic po inozemcih izdala določbo, da se morajo v bodoče vsi računi inozemskih delničarjev voditi v posebnem zaprtem kontu, ki se sme šele po dovoljenju madžarske Nar. banke uporabljati celo v notranjem prometu.

Dijaki protestirajo proti militarizmu

Zgražajo se, ker je vodstvo pittsburške univerze povabilo generala kot govornika

Pittsburgh, Pa. — (PF) — Nad petsto dijakov na pittsburški univerzi je podpisalo peticijo, v kateri protestirajo proti vodstvu univerze, ki je povabilo generala Douglas McArthurja, kot govornika ob priliki ceremonij ob zaključku šolskega leta. V peticiji, ki je bila formalno predložena predsedniku Bowmanu, pravijo, da je vodstvo napravilo veliko napako, ker je povabilo militarista kot govornika v tem času, ko so vse države oborožene do zob in se pripravljajo na imperialistične vojne. Peticija tudi citira generalovo izjavo, ki jo je podal pred par tedni in v kateri pravi, da so vojne potrebne za ohranitev civilizacije. Dijaki so zahtevali, naj se prej uprava posvetuje z njimi glede govornikov, ki jih namerava povabiti.

Bowman, ki je pred tremi leti izključil več dijakov in zapodil nekega profesorja, ker so bili aktivni v radikalnih delavskih organizacijah, se je silno razjezil, ko mu je bila predložena peticija. Dejal je, da so tisti, ki so jo podpisali, večinoma tujerodci, ki ne poznajo nikake lojalnosti do ameriške vlade. Ko so dijaki protestirali proti njegovim opombam, je dejal, da direktorij vedno izbira govornike in jih bo tudi v bodoče, študenti pa ne smejo imeti pri tem nikake besede.

Člane direktorja pittsburške univerze tvori povečini Mellonova familija in višji uradniki Mellonovih kompanij.

Ameriška legija se je tudi vmešala v zadevo. Podala je izjavo, da je dijaška peticija nepošten napad na vojaški poklic.

Razne zanimivosti

Avstralski pračlovek

V Jervoiških gorah v južni Avstraliji so našli pred kratkim kost, ki jo je prof. Mackenzie, vodja anatomskega zavoda v Canberri, dognal za del ženske lobanje. Po obliki te kosti je nadalje ugotovil, da je morala biti na zunaj zelo podobna opici. Vratne mišice je imela močno razvite, običajno je hodila pokonci, a tudi po vseh štirih, prsti na rokah so ji bili daljši nego pri opicah.

Notranjost lobanje kaže na majhne možgane, ki so nalikovali prilično možganom ženske opice. Živeti je morala zelo primitivno in ni znala govoriti, temveč samo mrmrati in cviliti. Po vsej priliki ni bila niti človeško bitje niti opica, temveč potomka neke vrste, iz katere so se po eni strani razvile človeške opice, po drugi pa človeška plemena. Ta najdba je potrdila staro domnevo prof. Mackenzieja, namreč to, da se je intelekt razvil šele s pokončno hojo in da se je tudi govorica razvila šele tedaj, ko se je žival, iz katere je nastal človek, naučila pokončne hoje.

Prekop od Moskve do Volge

Ruska vlada se bavi z načrtom, da bi izpopolnila omrežje Volge in zgradila ob reki 30 m visok nasip nad Stalingradom (prejšnjim Caricinom). S tem bi pripravila podlago za veliko elektrarno, ki bi dajala letno 9 milijard kilovatnih ur električne energije.

Druga slična naprava je projektirana pri Samari. S temi napravami bi pridobila Rusija 22 milijard kilovatnih ur na leto. Istočasno bi bili ustvarjeni pogoji za 6000 km novih vodnih potov v zgornjem delu Volge. Pod Samaro pa bi se tako zvano travniško obrežje na vzhodni strani spremenilo v rodovitno zemljo, ker bi se našla lepa prilika za umetno namakanje. Vrtne kulture v Saratovu, Samari, Stalingradu, Engelsu (bivšem Pokrovsku) bi s tem mnogo pridobile in bi se zelo povzdignile. Končni smoter vsega tega pa je zveza Moskve z Volgo po posebnem prekopu. S tem bi postala Moskva tudi osrednje pristanišče Rusije.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904 — Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois

1857-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. — Tel. Rockwell 4904

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.

UPRAVNI ODSEK:

VINCENT CAINKAR, predsednik....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRED A. VIDER, gl. tajnik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
BLAS NOVAK, tajnik bol. oddelka....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN VOGRICH, gl. blagajnik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FILIP GODINA, upravitelj glasila....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI:

ANDREW VIDRICH, prvi podpredsednik, 609 Russell Ave., Johnstown, Pa.
DONALD J. LOTRICH, drugi podpreds., 1987 S. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
JOHN J. ZAVERTNIK, gl. zdravnik.....2724 W. 26th St., Chicago, Ill.

GOSPODARSKI ODSEK:

FRANK ALESH, predsednik.....2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.
JOHN OLIP.....149 S. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
JOSEPH SISKOVICH.....1009 E. 74th Street, Cleveland, Ohio.

POROTNI ODSEK:

JOHN GORŠEK, predsednik ..... 414 W. Hay St., Springfield, Ill.
ANTON ŠULAR.....Box 27, Avon, Minn.
JOHN TRČELJ.....Box 257, Strabane, Pa.
FRANK PODBOJ.....Box 61, Park Hill, Pa.
FRANCES ŽAKOVŠEK.....1016 Adams St., No. Chicago, Ill.

OKROŽNI ZASTOPNIKI:

GEORGE SMREKAR, prve okrožje.....127 Main Ave., W. Aliquippa, Pa.
JOHN LOKAR JR., drugo okrožje.....696 E. 162nd St., Cleveland, Ohio.
FRANK KLUN, tretje okrožje.....Box 458, Chisholm, Minn.
JOSEPH BRATKOVICH, četrto okrožje.....R. R. 5, Pittsburg, Kans.
FRANK KLOPČIČ, peto okrožje.....Box 155, Rock Springs, Wyo.

NADZORNI ODSEK:

FRANK ZAITZ, predsednik.....3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
ALBERT HRAST.....1016 W. Pierce St., Milwaukee, Wis.
FRED MALGAJ.....85 Central Park, Peru, Ill.

POROTA: — Korespondenca z glavnimi odborniki, bi dolaže v zl. urado, se vsi naslovi:
VSA PISMA, ki so namenjena na pseda zl. predsednika, naj se naslovi na predsednikovo.
VSE ZNAMKE pobiljatve in stroki, bi se tiče zl. upravnega odseka in jednote naj se pošiljajo na zl. tajnika.
Vse zadeve, glejoče se bolniškega oddelka naj se pošiljajo na bol. tajnika.
Vse zadeve v zvezi s blagajniškimi posli, naj se pošiljajo na blagajnika.
VSE PRITOŽBE glede poslovanja v zl. upravnem odboru naj se pošiljajo Frank Zaitz, predsedniku nadzornega odbora.
VSI PRIZIVI na zl. porotni odsek naj se pošiljajo na John Goršek, predsednika porotnega odseka.
VSI DOPISI in drugi spisi, namenjeni glasilu, naročnina in oglasi, naročila in spisi, ki bi se v zvezi s glasilom tičali, naj se pošiljajo na "PROSVETO", 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
NOTE: Correspondence with the Supreme Office should be addressed as follows:
Correspondence for the supreme president should be addressed to him.
All remittances of money and business correspondence before and concerning other than sick benefit should be addressed to the secretary's office.
Matters of sick benefit should be addressed to the sick benefit secretary.
Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken up with him.
Complaints regarding the work of the executive board should be addressed to Frank Zaitz, chairman of the Board of Supervisors.

Raztresenost. Profesor (pri obedu v hotelu): Ljuba šenka, danes si pa res dobro kosilo pripravila!

Najzanimivejše dnevne delavske vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

ALI VDIHAVATE?

Ali je to vprašanje preveč razodevajoče za druge cigarete?

Mi ne kritiziramo drugih. Mi vas samo opozarjamo na dejstvo, da se življenjsko važnemu predmetu vdihavanje splošno izogibajo v oglaševanju cigaret.

Zakaj? Čemu se je treba bati? Sleherni vdihava! Sedem izmed desetih kadilcev vdihava vedno – ostali trije store to nevede. Z vsake strani – seveda hočete biti gotovi, da je dim, ki ga vdihate, popolnoma čist – prost gotovih nečistoč.

Toda s strani izdelovalca – pa mora biti on gotov, da vam da to zahtevo. In če je gotov, se mu ni treba brigati za vprašanje: "Ali vdihavate?"

Lucky Strike so si dranile dvigniti to življenjsko važno vprašanje . . . kajti gotove nečistoče, ki so skrite celo v najfinejših in najmilejših tobačnih listih, so odstranjene potom Luckies slavnega čistilnega procesa. Luckies so ustvarile ta proces. Edinole Luckies ga imajo!

"It's toasted"
Zaščiteno Varovano Grlo – uvoli dražljaju – uvoli kašlju

O. K. AMERICA

NAZDRAVJAJTE NA LUCKY STRIKE—60 modernih ustnic z najboljšimi plemenitimi kancerji na svetu to dovolijo Lucky Strike vsakemu vsak teden, četrtek in sobota zvečer po N.B.C. omrežju.

Ivan Jontez:

POTRES

Iz kronike velike krize

Žalost in malodušnost, ki sta zveneli iz njenega glasu, sta presunili Jožeta in bilo mu je, ko da mu je nekdo neznani zarinil žarečo razbeljeno iglo v možgane.

"Tudi jaz bi rad, Anica . . . toda za zdaj bo treba še potrpeti . . . dokler se ne obrne na bolje . . . Mogoče se to kmalu zgodi . . ."

Jože svojim besedam ni mogel verjeti, toda Anico so potolažile.

"Saj res, mogoče bo kmalu bolje . . ." se je tešila in v očeh ji je zopet zagorel slaboten plamenček upanja, ki ga trenutek preje nič ni bilo. "Saj večno ta kriza tudi ne more trajati! . . ."

"Res, Anica, vsaka stvar pride ob svojem času do svojega konca," je menil Jože ter poljubil Anico v slovo.

"Lahko noč! — in nikar ne obupuj, Anica."

"Lahko noč, Jože! Sem že zopet potolažena."

XI.

Prerokovanja, da bo kriza končana spomladi enointridesetega (celo približni datum je bil napovedan), se niso uresničila; kriza ni dosegla niti svojega viška. Nova prerokovanja, da bo zasijalo solnce prosperitete jeseni, tudi niso imela prave podlage in ljudje so jih sprejemali s pesimizmom. Razvoj dogodkov je vzbujal čedalje večje skrbi tudi največjim optimistom.

Poročila iz vseh industrijskih centrov so si bila do pičice enaka: tovarne so nadalje zapirale vrata, krušne vrste so se vlekle v brezkončnost, beda je stalno naraščala; privatna dobrodelnost je začela omagovati pod težo svojega bremena in že ji je grozil bankrot; oblasti je začela strašiti bojazen pred izgredi lačnih brezposelnih delavcev; in tako dalje, dalje.

Število vlagateljev, ki so izgubili vse svoje prihranke v bančnih polomih, ki jih je povzročala špekulacija, brezvestnost bankirjev in nezmožnost finančnega sistema sploh, je stalno naraščalo. Ljudje so izgubljali zaupanje v denarne zavode in kdor je imel še kaj prihrankov v banki, je svoj denar dvignil ter ga spravil doma; to je povzročilo nove bančne polome.

Tako je šlo dan za dnevom in konca temu ni bilo videti.

Nekdaj tako optimistični Zidar se je popolnoma spremenil; ves njegov nekdanji optimizem se je razkadil v nič in brezupje ga je držalo v svojih nevidnih krempljih. Kakor tisočem drugim malim trgovcem je tudi njemu grozil popoln polom; odvrniti ga ni znal, mogel ali upal. Verižne trgovine so mu odjedle tiste odjemalce, ki so plačevali z gotovino; k njemu so prihajali samo takrat, kadar niso imeli denarja. Zidar je dajal na upanje dokler je mogel, nazadnje se je moral upreti; tudi starim odjemalcem, ki so mu dolgovali že lepe tisočake, je moral odreči kredit. Ni šlo. Tako Zidar kmalu ni imel več časa početi v svoji trgovini, kjer je bilo nekoč dovolj opravka za tri pare urnih rok. Postaval je pri vratih, čakal odjemalcev, ki jih ni bilo od nikoder, preklinjal verižno trgovino na nasprotnem vogalu, ki je imela še dovolj odjemalcev, in druge trgovce, ki so lahko še dajali na up in pil.

V žgani pijači je našel Zidar vsaj drobec tolažbe. Ampak slaba je bila takšna uteha. Glava je bolela po nji in v prepitih možganih so nastajale še bolj črne misli in slike.

Deževnega spomladanskega dne ga je obiskal Globokar, ki je prišel v mesto po opravkih. Zidar je sedel v pivski sobi, kadil cigareto ter mrko strmel skozi okno v deževen dan. Po tleh razsejani čiki so pričali, da mož mnogo kadi in da ne mari nič, kam padajo cigaretni ogorki: na tla ali v pepelnik. Na mizi je stala do polovice izpraznjena steklenica žganja.

"Hm, kar tukaj čepiš?" je nagovoril Globokar prijatelja, s katerim se že dolgo časa nista bila videla. "V trgovini pa nikogar . . ."

"Prava reč!" se je mračil Zidar. "Saj tako nihče ne pride več k meni kupovat . . . Če bi hotel in mogel dajati na upanje, bi že še prišli, toda ne gre več. Hudič vzemi vse skupaj! —"

"E, tako hudo menda še ni," ga je smehljaje se poskusil bodriti Globokar. "Če danes ne bo odjemalcev, pridejo pa jutri."

Zidar se je zmračil, nato se je ubito zasmejal.

"Jutri, da jutri . . . O, prišli bodo, da, samo kdo? . . ."

Potem je njegova roka posegla po steklenki na mizi.

"Pij, Globokar!" je nalil kozarček prijatelju. "Sreča, da imamo vsaj še žganje . . . Človeku malce odleže po njem . . ."

Izpila sta. Nato sta se zapletla v pomenek, ki pa nikomur ni bil v uteho. Zidar je klel svojo pamet, ki ga je bila zanesla v mesto, kjer ga je čakala v zlato peno zavita poguba, preklinjal svojo usodo in sploh vse, česar se je mogel domisliti.

Globokar ga je ustavil: "John, ne misli, da nam farmarjem v teh časih rožice cveto! Tudi mi se zvijamo v precepu, ki vražje trdo drži vsakogar od nas. Pridelamo že, ampak kaj pomaga, če pridelkov ne moreš spraviti v denar. In če končno le iztaknem kakega kupca, ne dobim za prodano blago niti toliko kolikor stane mene. Potem pa davki, obresti . . ."

"Si se zadolžil?" je hotel vedeti Zidar.

"Seveda — in še vesel sem bil in zadovoljen, da se mi je posrečilo dobiti nekaj denarja na posodo . . . Danes bi se niti zadolžiti ne mogel več . . . Sicer dolg ni tako velik, ampak narašča, ker se kopičijo neplačane obresti na glavnici. Z davki sem tudi začel zaostajati — ne vem, kaj se bo skuhalo iz tega? . . . Težko, da kaj prida . . . Težko je, težko, pa si človek ne more pomagati . . ."

Zidar se je zmrdnil: "Eh, tebi še ne more biti take sile, ampak meni, z menoj je druga . . . Še nekaj mesecev in končano bo . . . Na hišo že pol leta ne odplačujem, niti obresti ne plačujem in banka mi grozi vzeti vse, če v kratkem ne plačam zaostanka. Kje naj vzamem denar, mi ne svetuje . . . Saj niti asesmenta v podpornih društvih več ne zmorem in so me že črtali kakor tudi ženo in otroke! Zaman sem plačeval toliko let! . . . Na plačevanje davkov niti misliti ne morem več! — Vse bo šlo, zastonj sem garal in spravljal skupaj znojne dolarje, hudič bo vzel vse! . . ."

Globokarju se je smilil stari prijatelj, težko mu je postalo pri srcu, ko je poslušal ta izbruh obupa in razočaranja, toda pomagati mu ni mogel. Saj tudi sebi ni mogel pomagati — in tudi njega je tlačila mora krize. Bodriti ga? — človeka, ki ga razočaranja privedejo v naročje obupa, je težko tolažiti, mu vliti poguma v malodušno srce . . . In potem tudi Globokar ni maral lagati — in če bi ga hotel bodriti, bi mu moral lagati, je mislil ter molčal. Končno je poskusil obrniti pogovor v drugo smer.

"Kako pa vaši? Vsi zdravi?"

"Zdravi, zdravi!" se je zasmejal žolčjivo Zidar. "Tako zdravi, da bi vse požrli kakor volcje. Vse so mi že požrli, a še niso siti!"

Globokar se je zavzeto čudil prijatelju, ker o napetosti in nesporazumu v Zidarjevi družini ni vedel. Vprašujoče se je ozrl v Zidarja.

(Dalje prihodnjič.)

Guy de Maupassant:

SODČEK

Gospod Chicot, krčmar iz Eprevilla, je obstal s svojim pletenim vozom pred hišo starke Magloire. Bil je močan, v devetinštiridesetem letu, rdeč in zavaljen; pravili so, da je hudoben. Privezal je konja k strebru pred dvoriščnimi vrati in stopil v hišo. Več zemljišč, ki so bila okoli Magloirinega, je bilo njegovih, vendar pa je že dolgo poželjivo gledal tudi za njenim posestvom. Dvajsetkrat ga je že hotel kupiti, toda vsakikrat je starka njegovo ponudbo odbila.

"Tu sem se rodila in tu bi rada umrla", mu je vselej odgovarjala.

Danes jo je dobil pred vrati, kjer je lupila krompir. Sedem križev in dve leti je imela na hrbtu, suha je bila, zgubančena, toda pri delu še zmeraj kakor mlado dekle. Chicot jo je prijazno potrepljal po hrbtu in sedel k njej na klop.

"No, mati, kako je z zdravjem? Vse v redu?"

"Živi se. In vi, oče Prosper?"

"Trga me, drugače se pa ne morem pritoževati."

"Lepo."

Ničesar drugega ni rekla. Chicot jo je pri delu opazoval. Njeni prsti, ki so otrdeli nalik rakovim škarjam, so kakor klešče pobirali krompir iz košare. Naglo ga je lupila in metala v vodo. Tri kokoši so prilétele in brž odnesle dolge olupke. Chicotov obraz je postal nemiren, kakor bi imel nekaj na jeziku, pa se ne upa povedati, kaj.

"Mati Magoire, recite mi . . ."

"Kaj bi radi?"

"Ali še zmeraj nočete prodati svojega posestva?"

"Iz tega ne bo nič, saj sem vam že dostikrat povedala. Ni vredno tratiti besed."

"Nečesa sem se spomnil; kjer bi oba lahko zaslužila."

"In to bi bilo?"

"Poslušajte! Vi bi mi posestvo prodali, a vendar bi bilo vaše".

Starka je nehala lupiti krompir in upria svoje žive oči z nabreklimi vekami v krčmarja. On pa je nadaljeval:

"Naj vam pojasnim: Vsak mesec vam dam sto in petdeset frankov. Saj me razumete? Vsak mesec vam prinesem petdeset tolarjev! Drugače se pa ne bo nič izpremenilo, čisto nič. Tu boste stanovali in za nič se vam ne bo treba brigati. Edino vaše delo bo to, da od mene vsak mesec vzamete denar. Premislite dobro!"

Veselo jo je pogledal. Starka ga je nezaupljivo premerila in iskala pasti, ki naj bi bila skrita v njegovih besedah. Potem ga je vprašala:

"To bi bilo zame dobro. Kaj pa boste vi imeli od posestva?"

"Za to vam ni treba skrbeti. Na posestvu ostanete, dokler vam bo Bog dal živeti. Na svojem boste. Le pri notarju boste morali podpisati, da bo po vaši smrti posestvo moje. Otrok nimate, za nečaka vam pa tudi ni. Premislite moj predlog! Vsak mesec vam ponujam petdeset tolarjev, posestvo bo pa vendar ostalo do smrti vaše. To je za vas čisti dobiček."

Starka se je začudila, vznemirila, toda odločiti se le ni mogla.

"Saj ne pravim, da ne maram. Samo vse moram dobro premisliti. Pridite spet čez teden dni. Takrat vam odgovorim".

Oče Chicot je šel, vesel kakor vladar, ki si je osvojil novo kraljestvo.

Starka Magloira se je zamislila. Vso noč ni mogla zaspati in štiri dni jo je ob vsej neodločnosti kar mrzlica tresla. V krčmarjevem predlogu je čutila nekaj nenavadnega in hlepela je po zvenečem denarju, ki ji bo padel v krilo, ne da bi ji bilo treba iztegniti roko.

Poiskala je notarja in mu vse povedala. Priporočil ji je, naj Chicotovo ponudbo sprejme, le da naj zahteva namestu petdesetih sedemdeset tolarjev na mesec, ker je njeno posestvo vredno vsaj šestdeset tisočakov.

"Če boste živeli še petnajst let", je dejal notar, "bi vam tako plačal za posestvo le pet in štirideset tisočakov".

Starka je vzdrhtela ob misli, da bo dobivala vsak mesec sedemdeset svetlih tolarjev. Vendar je bila še zmeraj nezaupljiva, bala se je tisočerih reči, ki jih ni mogla predvideti in skritih pasti. Ni se mogla odločiti in vso noč je premišljala in se vpraševala, kaj naj stori. Naposled se je odločila, da bo dala napisati prodajno pogodbo in vsa motoglava, kakor bi bila popila štiri steklenice novega vina, se je vrnila domov.

Ko je Chicot prišel po odgovor, se je sicer pustila prositi, sama pri sebi pa se je le bala, da ji morda ne bo hotel plačati po sedemdeset tolarjev. Naposled, ko jo je še zmeraj nagovarjal, mu je povedala svoj predlog.

Presenečeno je skočil pokoncu in odyrnil, da rajši kar gre.

Da ga pomiri, mu je začela praviti, kako dolgo še misli živeti:

"Komaj še pet ali šest let. Zdaj sem v triinsedemdesetem, pa nisem prav nič trdna v nogah. Malo pred vašim prihodom sem mislila, da je že konec. Bilo mi je, kako je vse v meni votlo. Nesti so me morali v postelju."

Chicota pa ni bilo mogoče tako lahko prepričati.

"No, no, botra, še sto let boste doživeli. Še za mojim pogrebom pojdete."

Ves dan sta se tako dajala.

Starka ni popustila in gostilničar se je moral vdati za sedemdeset tolarjev.

Drugi dan sta podpisala prodajno pogodbo. Stara Magloire je ob tej priliki popila deset kozarcev jabolčnika.

Tri leta so minila. Starka je bila še ko riba v vodi. Prav nič se ni postarala, a Chicota je lomil obup. Videlo se mu je, da plačuje že pol stoletja, da ga je starka prevarala in uničila. Včasih jo je šel obiskat, kakor bi šel na polje gledat, ali že zori pšenica. Vsakokrat ga je sprejela z zlobo v očeh, kakor da je srečna, da se lahko iz njega norčuje. Toda on je vselej brž skočil na voz in sam pri sebi preklinjal:

"Ali te še ne bo vzel vrag, nesreča stara!"

Ni vedel, kaj naj napravi. Če jo je zagledal, ga je prijelo, da bi jo zadavil.

Nekega dne jo je obiskal in si pomel roke kakor tisti dan, ko ji je prvič prigovarjal, naj mu proda posestvo.

Ko sta se že nekaj časa pogovarjala, ji je dejal:

"Botra, povejte mi vendar, zakaj nikdar ne kosite pri meni, kadar pridete v Epreville? Vsi že o tem jezikajo. Pravijo, da sva se skregala. To mi ni všeč. Saj veste, da vam ne bi bilo treba plačati. Kosilo več ali manj. Dajte, oglasite se, prav vesel bom".

Staro Magloire ni bilo treba dolgo prositi in ko se je drugi dan pripeljala s hlapcem v trg, je pustila konja v Chicotovi staji in prosila za obljubljeno kosilo.

Krčmar je bil vesel in ji je stregel kakor bogve kakšni gospe. Vsega, kar je premogla shramba, je prinesel na mizo. Starka pa je le malo pojedla, saj se je že v mladosti naučila skromnosti in je živela samo ob juhi in koščku kruha z maslom.

Chicot ji je razočaran ponujal. Starka pa ni nič marala; še za kavo se je zahvalila. Potem jo je vprašal:

"Kozarček vam pa ne bo škodoval, kaj?"

"To prej", je pomislila, "tega se ne branim."

Poklical je na ves glas:

"Rozarija, prinesite najboljšega, onega s tremi zvezdami."

Dekle je prineslo veliko steklenico z lepim napisom.

Napolnila sta dve čaši.

"Pokusite, botra, to bo nekaj dobrega."

In ženica je začela srebati v majhnih požirkih, da je bil užitek daljši. Ko je iztekla poslednja kapljica, je pritrdila:

"Pa je res dobro!"

Ni še dogovorila, ko je Chicot že napolnil drugo čašico. Hotela se mu je zahvaliti, toda bilo je že prepozno in morala je čašo izpiti.

Nagovarjal jo je, naj popije še tretjo, toda uprla se mu je.

Krčmar pa ni popustil.

"Saj je kakor mleko. Vsak dan popijem deset, dvanajst kozarčkov, pa ga še ne čutim ne. V grlo gre kakor sladkor. Vse se raztopi na jeziku in nič ne pride v glavo ali v želodec. Boljše je od vsega zdravila."

Ker ji je dišalo, je popila še pol kozarčka.

Chicot pa je velikodušno dejal:

"Če hočete, vam dam majhen sodček takega žganja s seboj. Da boste vsaj vedeli, da sva prijatelja."

Starka ni rekla 'ne'. Vrnila se je malce okajena domov.

Drugi dan je spet prišel krčmar in pripeljal s seboj sodček za starko. Takoj je morala pokusiti, da se prepriča, ali je ista vrsta, ki jo je pila prejšnji dan. Pri slovesu ji je rekel:

"Ko bo sodček prazen, mi povejte. Še imam takega in ni vas treba biti sram. Kaj pa je sodček žganja! Čim prej bo prazen, toliko ljubše mi bo."

Po štirih dneh se je spet vrnil. Starka je sedela na pragu in drobila kruh v juho.

Stopil je k njej in ji jel govoriti v lice. Takoj je zaduhal vonj žganja in obraz se mu je zjasnil.

"Ali daste še meni kozarček?" jo je vprašal. In trčila sta dvakrat, trikrat.

Kmalu so začeli ljudje v okolici pripovedovati, da botra Magloire skrivaj pije. Enkrat so jo dobili v kuhinji, drugič na dvorišču, tretjič celo na cesti, kjer je ležala pijana do nezavesti, da so jo morali nesti domov.

Chicot je ni več obiskoval, kadar pa so o njej govorili, je žalostno mrmral:

"Ali ni hudo, če se človek na starost izgubi. Takemu ni mogoče pomagati. Kako se bo le končalo?"

In končalo se je slabo. Preteklo zimo ob božiču jo je vzelo, ko se je upijanila in v snegu obležala.

Oče Chicot je podedoval posestvo in dejal:

"Prismoda! Če se ne bi bila zastrupila, bi bilo posestvo še deset let njeno."

(Prevedel B. R.)

TRINERJEVO GRENKO VINO

proti zaprtju, slabemu apetitu, glavobolu, izgubi spanja. V vseh lekarnah.

NOVA POTNIŠKA AGENCIJA JE ZELO AKTIVNA

National Travel Agency, katero sta pred kratkim ustanovila naša znana kolonista gg. Arbanas in Drnek, z uradom na 1664 Blue Island Ave., je kakor slišimo zelo aktivna v organiziranju in odpravi potnikov. Agencija je že odpravila v staro domovino nekoliko skupin potnikov, in sedaj dela na tem, da združi eno večjo skupino Jugoslovanov za izlet z hitrim in luksuznim parnikom MAURETANIA, kateri odpluje iz New Yorka 24. t. m.

Jugoslovanske izletnike bo spremljal g. Milutin Ekerovič, iz Cunardovega urada. Olajšave, katerih so deležni naši potniki pod takim vodstvom, so velike važnosti, posebno kar se tiče težav z nepoznanjem jezika v tujih deželah, in drugih neprilik.

Vsi tisti, kateri žele hitro, udobno in brez skrbi potovati, bi se morali pridružiti temu izletu.

Za rezerviranje prostora, potnih listin, in drugih informacij, naj se interesirani obrnejo na gornjo potniško agencijo.

(Adv.)

FARME NA PRODAJ

Proda se 1:5 akra čiken farma. Pet sobna hiša, pet čiken hiš ali kokošnjakov, garaža in druge šende. Vse to prodam za vsoto $800.00. Nadalje prodam 1:12 akra, katero je vse zasejano za "Truck Farm" zelenjava, to se proda za vsoto $2500.00. Vsa zemlja je aregatana (napravljeno za namakanje). Te farme se nahajajo v lepem kraju v bližini Slovencev. Za pojasnila pišite na naslov: J. Oresnik, Box 32, Samsula, Fla.

—(Adv.)

Vam li nagajajo obisti?

Presenetljivo je kako hitro Nuga-Tone pomaga obistnemu ali mehurnemu draženju in ustavi počasno prihajanje bolezni in bolečin v hrbtu. Za tem vaše nočno spanje ni več moteno in zbudite se v jutro ojačani in osveženi po nepretrganem mirnem spanju.

Nuga-Tone prinese dobrodošlo pomoč, ker odstrani strupeno povzročanje draženja, vredi in ojača obisti, da lahko bolje opravljajo svoje delo. Povrhu tega Nuga-Tone je gradilec moči in zdravja, stimulira vse organe in delovanje telesa, tako prečiščeno neprebavnost, pline in napetosti v želodcu in črevih, glavobol, omotico, izgubo teže, moči in enakega stanja nastalega vsled slabega odvajanja in bolnih obisti.

Nuga-Tone se prodaja v vseh lekarnah. Ako vaš lekarnar tega nima, recite mu, naj istega naroči za vas od njegovega prekupčevalca.

—(Adv.)

Pridružite se izletom pod osebnim vodstvom

Vsak od teh velikih in hitrih parnikov bo imel posebnega, skušenega vodnika, kateri bo skrbel za vse potrebe potnikov na parniku, kakor tudi vseskozi do cilja.

Rezervirajte si prostor na teh parnikih:

AQUITANIA — — — — 8. junija
Voditelj gosp. Weber

BERENGARIA — — — 15. junija
Voditelj gosp. Goldsmith

MAURETANIA — — — 24. junija
Voditelj gosp. Ekerovich

BERENGARIA — — — — 6. julija
Voditelj gosp. Krmpotič

Cene iz Chicaga v domovino in nazaj $173.10 in več; iz Chicaga v Zagreb $102.85 in več.—Davek posebej.

Oglasite se takoj zaradi boljšega prostora na parniku, in zaradi permita ali potnega lista.

Narodna Potniška Agencija

1664 Blue Island Ave., Chicago.

Telefon: Canal 1233

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (May 31, 1932), pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče ustavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $6.00 in za pol leta pa $3.00. Člani SNPJ doplačajo $4.80 za leto, za pol leta $2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $7.50, pol leta $3.75, za člane $6.30.

Za Evropo stane za pol leta $4.50, za vse leto pa $9.00.

Tednik stane za Evropo $1.70. Člani doplačajo samo $1.00 za poštnino.

Mladinski List stane za celo leto $1.20.

Upravništvo "PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave., Chicago

POTEM KO STE TEMELJITO

vzeli v obzir vse okolnosti prišli bodete do zaključka, da je vaš denar v istini siguren pri

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILL.

TELEFON ROCKWELL 4904

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA